

"Altıncı temsil: İtaat sırrını gösterir." Temsili devamıyla birlikte açıklar mısınız?

Altıncı temsil: İtaat sırrıdır. Temsilin devamı şöyledir:

"Meselâ: Bir kumandan, "Arş" emri ile bir neferi tahrik ettiği gibi, aynı emir ile bir orduyu tahrik eder.

Şu temsil-i itaat sırrının hakikati şudur ki: Kâinatta, bittecrübeherşeyin bir nokta-i kemali vardır. O şeyin, o noktaya bir meyli vardır. Muzaaf meyil, ihtiyaç olur. Muzaaf ihtiyaç, iştihak olur. Muzaaf iştihak, incizab olur. Ve incizab, iştihak, ihtiyaç, meyil; Cenâb-ı Hakk'ın evamir-i tekviniyesinin, mahiyet-i eşya tarafından birer habbe ve nüve-i imtisalidirler. Mümkinat mahiyetlerinin mutlak kemali, mutlak vücuddur. Hususî kemali, istidadlarını kuvveden fiile çıkaran ona mahsus bir vücuddur. İşte bütün kâinatın "Kün" emrine itaatı, bir tek nefer hükmünde olan bir zerrenin itaatı gibidir. İrade-i ezeliyeden gelen "Kün" emri-ezelîsine mümkinatın itaatı ve imtisalinde, yine iradenin tecellisi olan meyil ve ihtiyaç ve şevk ve incizab; birden, beraber mündemiçtir. Latif su, nazik bir meyille incimad emrini aldığı vakit demiri parçalaması, itaat sırrının kuvvetini gösterir."

İtaat sırrı ile "Bir kumandan, "Arş" emri ile bir neferi tahrik ettiği gibi, aynı emir ile bir orduyu tahrik eder." Cümlesi diğer temsillerde olduğu gibi, İllâhî kudretin icraatında az ile çoğun, fert ile nev'in, zerre ile güneşin fark etmediğine bir misâl olarak zikredilmiştir.

Aynen bunun gibi, her şey Allah'ın sonsuz kudreti karşısında tam bir itaat ve inkiyad içindedir. Güneş büyüklüğüne güvenip itaat zincirinden çıkamaz, zerre küçüklüğü ile kudretin nazarından saklanamaz. Hepsinde aynı kanun hükmeder. Bütün mümkinat ve mahlûkat iştihak ve aşk derecesinde muti ve itaate hazır bir vaziyettedir.

Bu misâlde, Fetih Suresindeki (7) *"Göklerin ve yerin bütün orduları Allah'ındır."* mealindeki âyet-i kerîmeye de bir işaret vardır.

Dersin devamında, kâinattaki bütün varlıkların tekvinî emirlere şevk ile riayet ettiklerine temas edilerek **"İncizab, iştihak, ihtiyaç, meyil; Cenâb-ı Hakk'ın evamir-i tekviniyesinin, mahiyet-i eşya tarafından birer habbe ve nüve-i imtisalidirler."** buyrulur.

Cenab-ı Hak, zerreden tâ gezegenlere kadar her şeye varacağı en son ve en mükemmel bir nokta koymuş. Bu mükemmel noktaya gitmek için, her şeyde bir meyil yaratmış.

Allah, her varlığın vazifesini yapması için iştîyak ve incizap vermiştir. Onun için, her şey vazifesinde lezzet buluyor.

Burada bir hususun ehemmiyetle ifade edilmesi gerekiyor: Mahlûkatın İlâhî emirlere böylece koşmalarında Cenâb-ı Hakk'ın çok hikmetleri vardır. Yoksa bu koşmalar İlâhî tasarruflar için bir kolaylık vesilesi değildir.

Allah'ın iki ayrı şekilde yaratması vardır: **İbda ve inşa**. Her ikisi de aynı kolaylıkla icra edilir. Şu var ki inşa ile yaratmanın her safhasında ayrı hikmetler yer alır, ayrı esmânın tecellileri sergilenir. Her bir ismin tecellisiyle o varlık ayrı bir şeref ve değer kazanır ve sanki bunun şevki ile vazifesine iştîyak ile koşar.

Metnin devamında şöyle buyruluyor:

“Mümkinat mahiyetlerinin mutlak kemali, mutlak vücuddur. Hususî kemali, istidadlarını kuvveden fiile çıkaran ona mahsus bir vücuddur. İşte bütün kâinatın 'Kün' emrine itaatı, bir tek nefer hükmünde olan bir zerrenin itaatı gibidir.”

Her varlık için mutlak kemal yoklukta kalmayıp varlığa kavuşmaktır. Hususî kemal, istidadların kuvveden fiile çıkmasıyla hâsıl olur. Bu ise, daha çok, inşa ile yaratmada kendini gösterir. Bir çekirdekte bilkuvve ağaç olma istidadı vardır. O çekirdeğin toprak altında parçalanmasıyla başlayan ve meyve vermeye kadar devam eden safhalardan geçilmekle o istidat kuvveden fiile çıkar. Bu ise bir anda olmadığından tekâmül yolculuğunun her safhasında ayrı fiiller icra edilir ve ayrı esmâ tecellileri sergilenir.

Bilindiği gibi esmâ-i İlâhîyenin bir kısmı zâtîdir, büyük kısmı ise fiilîdir. Meselâ; Hayy ismi zâtîdir. Muhyi (hayat verici) ismi ise fiilîdir. Fiillerin farklılığından farklı esmâ tecellileri ortaya çıkar. Bunun için bazı âlimlerimiz Allah'ın fiilî isimlerinin sonsuz olduğunu söylemişlerdir. Bu noktadan bakıldığında bir çekirdeğin ağaç olup meyve verinceye kadar geçirdiği her safhada ayrı bir veya birkaç fiilî isim tecellî eder.